

sledků, užívá tehdy aktuálních metod (metody ladičkové, hudebního odhadu, rozboru fonografického zápisu. „syntézy“, vyšetření rezonátorem a rozboru optického zápisu). Šrámkova práce tak není jen příspěvkem k poznání zvukové stránky našeho jazyka, nýbrž také ověřením spolehlivosti metod, jichž fonetika k takovému poznání užívala. Příznivě tuto Šrámkovu práci ohodnotil i prof. Meillet.

Druhou světovou válku prožil prof. Šrámek ve Francii, kde byl za odbojovou činnost vyznamenán válečným křížem a hodností *Officier d'Académie*.

V roce 1945 se vrací do osvobozené vlasti a o rok později, tedy v 65 letech, je jmenován profesorem fonetiky na Masarykově univerzitě. Od roku 1946 začíná uskutečňovat svůj celoživotní záměr: buduje moderní fonetickou laboratoř (ta po několika desetiletích bohužel zanikla). Pracuje na zdokonalení kymografu, studuje nové obory vědecké fonetiky a zajímá se o obecné problémy lingvistické. S nadšením se podílí i na romanistických přednáškách. Jeho pečlivou a usilovnou práci však přerušila v roce 1954 smrt.

I když si připomínáme již stořícáté výročí Šrámkova narození a bezmála šedesát let od jeho úmrtí, přínos toho osobitého vědce pro rozvoj fonetiky na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity není zapomenut. Jeho podíl na konstituování filologického studia dodnes připomínají bohaté fondy specializované fonetické knihovny vzniklé za jeho působení.

Na závěr uvedme slova Šrámkova studenta z Masarykovy univerzity Milana Uhdeho, který i po tolika letech vzpomíná na svého učitele s nevšední láskou a uznáním, jež by si jistě přál každý pedagog: „Z první republiky přezívalo několik vyučujících, s nimiž jsme přišli do styku. Mohli jsme si z jejich projevů udělat obrázek, jak se kdysi na vysoké škole učivalo a kdo tam učil. V prvním ročníku jsme například dostali za povinnost navštěvovat přednášky profesora Emanuela Šrámka z fonetiky. Šrámek působil jako sedmdesátník, ale přednášel zvucným hlasem a zaujal i ty, kdo neplnuli zájem o konstruktivy, frikativy, hlásky retozubné, retoretné a podobné. Dodneška vidím toho běhlovlasého muže před sebou. Počínal si tak, jak jsem si kdysi představoval šlechtice.“

J. VOJTOVÁ

Vzpomínka na významného fyziologa

Letos uplyne 50 roků od smrti profesora MUDr. Ludvíka Drasticha, přednosta Fyziologického ústavu Lékařské fakulty Masarykovy univerzity a současně 60 roků od jeho poněkud předčasného odchodu do důchodu. V roce 1997 napsal o Drastichovi krásný a zevrubný článek do této revue prof. MUDr. Jan Peňáz, jeho poslední žijící žák (Universitas 1997; 1, 23-25). Je o životních osudech tak nevšedních a pozoruhodných, že je nelze při letošním výročí opomenout.

Profesor Drastich se narodil v roce 1887 na slezském venkově do velmi skromného prostředí. Dostalo se mu zprvu jen velmi omezeného vzdělání ve dvouletém kurzu na učitelském ústavu. To také určilo jeho první povolání učitele na obecné škole. Do konce života bylo toto Drastichovo pedagogické podhoubí znát stejně jako slezský akcent. Od prvopočátku jej přitahovalo zkoumání přírody. Soukromě se vzdělával a již za první světové války začal publikovat svá pozorování entomologická. Po válce přijal místo učitele na české škole ve Vídni, aby tam mohl jako mimořádný posluchač studovat na přírodovědecké fakultě. V roce 1920 přichází do Brna a teprve nyní, již jako 33letý, začíná studovat při učitelském zaměštnání Lékařskou fakultu Masarykovy univerzity. Vědecké zaujetí a nesmírná pracovitost jej brzy přivádí do okruhu Edwarda Babáka, nejprve do jeho Biologického ústavu Přírodovědecké fakulty a po Babákově smrti v roce 1926 na Fyziologický ústav Lékařské fakulty.

Za další dva roky se habilituje z fyziologie a začíná své neplodnější vědecké období. Pro jeho široké babákovské zaměření je mu po Bělehrádkově odchodu do Prahy světen Biologický ústav. Hledání toho pravého místa však v r. 1935 řeší nečekané úmrtí přednosta Fyziologického ústavu, Babákovy žáka a nástupce profesora Josefa Petřika. Je zřejmé, že Drastich bude muset dřít nebo později převzít vedení ústavu, leč stane se tak až po dvou letech provizorií. Všechny síly musí nyní vydat na stabilizaci ústavu, výuku mediků a na dokončení chybějící učebnice. Uzavření vysokých škol v roce 1939 znovu mění Drastichovu ži-

votní dráhu. Nachází však přijatelný azyl v laboratorních Baťovy nemocnice ve Zlíně.

Bezprostředně po válce se ujmá zmrzýchvstání Fyziologického ústavu v novém působišti na Komenského náměstí a výuky bezprecedentního, váleku kumulovaného počtu studentů; s novými lidmi a skromným vybavením, které se z troskek podařilo zachránit a bylo nezbytné doplňovat a modernizovat. Drasticha mohlo těšit, že na ústav přicházeli mladí zájemci o vědeckou práci a že jejich jádro se skutečně stalo oporou Fyziologického ústavu na dlouhá léta.

Život naučil profesora Drasticha zřídka vídané skromnosti. Každá investice, každý drobný výdej musel být pečlivě promyšlený a zdůvodněný. Pokusná zvířata byla obětována jen v nejzbytnějším množství a s pokorou. O jeho skromnosti kolovaly zkažky. Jako příznačný prý byl jeho každodenní obřad ranní kávy. Pan profesor odmítl třicet zrněk a nasypal do mlýnku. Pak s lítostí pohlédl na to množství a jedno kávové zrnko vrátil zpět do svých zásob.

Osobně jsem poznal profesora Drasticha jen krátce jako medik prvního ročníku a volontér na fyziologii. Přednášel, jak bylo jeho zvykem, totiž sám a v celém rozsahu oboru. I při tehdejší rozsahu mu to trvalo tři roky. Takže než skončil, měla už naprostá většina studentů po rigorózní zkoušce. Na přednášky jej provázeli vždy alespoň jeden asistent. Na demonstracích složitějších pokusů to byli pokud možno asistenti všichni. Ne jako stafáž, opravdu mu asistovali. Mělo to v sobě něco z divadla. Rozhodně se nikdo nenudil.

Pan profesor novým pořádkům po únorových událostech (jedněmi nazývaných vítězstvím pracujícího lidu, jinými pučem) očividně nepřál. Na přednáškách občas utrousil ironickou poznámku. Z ničeho nic, ještě před koncem semestru nám zmizel, byv ve věku 64 roků penzionován. Důvod jsme se nedozvěděli, ale mohli si jej domyslet. V našem ročníku totiž byly na dvě desítky absolventů dělnických přípravků, nadšených vyznavačů nové víry a donašečů, doby strachu a poprav, doby mezi Miladou Horákovou a Rudolfem Slánským. Za Drastichovým odchodem se dala tušit nějaká denunciacce nebo v lepším případě milosrdné uklizení pana profesora do bezpečí rodného Slezska. Uchýlil se tam, zklamán z ta-

kového zakončení své kariéry. Přesto nepřestal pracovat a publikovat. Pokud vím, do Brna na svou univerzitu, která mezitím odhodila své jméno Masarykova, se až do své smrti v roce 1961 ani na den nepodíval. Přesto jej i po půl století ctíme jako významnou osobnost, které osud dal žít a pracovat v překotném a zmatečném období našich dějin, od císaře pána přes Masaryka až ke Gottwaldovi.

P. BRAVENÝ

Padesáté výročí úmrtí Františka Trávníčka

Dne 6. června uplyne padesát let od úmrtí významného českého jazykovědce F. Trávníčka. Při této příležitosti si připomeňme jeho životní osudy a především přínos (nejen) pro českou bohemistiku.

Narodil se 17. srpna 1888 ve Spešově, většinu dětství strávil u svých prarodičů v Svinosicích u Vranova. Studoval na Slovanském gymnáziu v Brně, poté slavistiku a germanistiku na Filozofické fakultě UK v Praze, kde byli jeho učiteli např. F. Pastrnek, E. Smetánka nebo J. Zubaty. Nemalý vliv na mladého Trávníčka měly i jiné osobnosti české jazykovědy (např. J. Gebauer, jehož třetí díl *Historické mluvnice jazyka českého* pojednávající o skladbě Trávníček připravil pro tisk na základě rukopisu z Gebauerovy pozůstalosti). Později se stal sekretářem dialektologické a lexikografické komise při III. třídě České akademie věd a umění. Za první světové války upadl do ruského zajetí a vstoupil do československých legií. Za svého pobytu v Rusku v letech 1915-1919 se seznámil s předním ruským jazykovědcem A. A. Šachmatovem (v jeho ústavu pak Trávníček nějakou dobu pracoval). Po návratu do vlasti se habilitoval, roku 1921 odešel do Brna, kde působil jako mimořádný a od r. 1927 jako řádný profesor českého jazyka na Filozofické fakultě MU. Zde vedl přednášky a semináře pro studenty bohemistiky i rusistiky. V letech 1932-1933 působil jako děkan FF, o rok později byl jmenován jejím proděkanem a v letech 1948-1959 rektorem MU. Stál při vzniku brněnské pedagogické fakulty. Zastával řadu dalších funkcí, působil např. v ČSAV, byl členem řady redakčních